

Tornjak

– stejný jako kdysi

Poprvé jsem slovo tornjak slyšela před asi deseti lety. Na návštěvách v Bosně a Hercegovině mi s respektem vyprávěli o nádherných psích hlídačích velikosti medvěda.

Tornjak je silný, pevný, skoro kvadratický pes. Vzhledově vícebarevný či dvoubarevný s hustou a dlouhou srstí s charakteristicky nošeným bohatě osrstěným ocasem. Hlava, uši, přední část nohou a tlapy mají kratší hustou srst. Srst by na jiných místech měla být dlouhá a vytvářet hřívu na krku, zároveň je dlouhou srstí osrstěný i trup, zadní část nohou a ocas. Zbarvení srsti je na podkladu bílém s více či méně tmavými znaky. Nikdy nesmí být čistě bílý či jakkoliv jinak jednobarevný. Výška psa je 60 cm a výše, ideální by měla být 70 cm, +2 cm. Fenky jsou výškově od 56 cm. Délka trupu je maximálně o 8 % delší než výška psa.

Už skoro před tisíci lety

Tornjak je pastevecký pes, který pochází z hory Vlašić v Bosně a Hercegovině a také z oblasti Chorvatska, kam se stáda z Vlašiče přesouvala na zimu. Název tornjak byl odvozen ze slova „tor“ které znamená oplocený prostor či pastvinu pro ovce. Je jen velmi málo plemen psů, o kterých je tolik starých a přesných informací o jejich existenci, vzhledu, výšce, barvě a účelu jako je jich u tornjaka. Vždyť první písemné dokumenty pochází již z roku 1067 z chorvatského Dakova. Pravděpodobně byl přiveden starými Slovany z oblastí dnešního Iránu. Podmínky, ve kterých tornjak žil - horské klima s přítomností vlků a medvědů, vytvořily psa fyzicky silného, otužilého, skromných potřeb na potravu, ubytování a také vynikajícího hlídače. V sedmdesátých letech 20. století začala systematická práce s hledáním tohoto horského pasteveckého psa. Několik nadšenců v této době hledalo jedince v Bosně a Hercegovině a v Chorvatsku, se kterými by mohli začít řízený chov a sjednotit jednou provždy toto plemeno. Jejich výběr jak vzhledu, tak povahy byl veden právě zápisky

z let 1067 a r. 1374. Dnešní psi jsou tedy skutečně takoví, jací byli i před skoro 1000 lety! Díky velmi krátké historii řízeného chovu se tak naštěstí zatím tornjaků netýká osud mnoha dalších plemen – upřednostnění exteriéru před zdravím a povahou psa. Jedná se tedy zatím o relativně zdravé a povahově vyrovnané plemeno.

Ve 4 týdnech

Víte, do čeho jdete...

První vrh tornjaků byl zapsán do plemenné knihy v roce 1982. V 90. letech dva-

cátého století vznikají první chovatelské stanice, založené prvními nadšenci. Dnes mu nehrozí vymření a jeho nadšence již není možné spočítat na prstech jedné ruky. Pomohl jim i program ministerstva životního prostředí Chorvatska, který chrání a navrácí vlky zpět do přírody, proto se na pastviny vrací i tornjaci. V Chorvatsku je také lépe hlídán zdraví psů jak v Bosně, kde se bohužel jen velmi výjimečně provádějí rentgenová vyšetření na dysplazii. Zároveň zde zřídili databázi tornjaků v elektronické podobě, kde najdete genealogii každého psa v databázi, spolu s jeho fotografií, lékařskými a výstavními úspěchy. Prostě hned víte, do čeho jdete...

Z Chorvatska do Čech

Začátkem roku 2012 jsme řešili pořízení nového psa. Vždy jsme obdivovali nádherné středoasijské pastevecké psy a kavkazské psy, ale také jsme si říkali, že na zvládnutí těchto psů nemáme zkušenosti. V tu chvíli jsem si vzpomněla na jižní „medvědy“. Zjištění, že označení velikosti tornjaka jako medvěda bylo více než přehnané, bylo

Tři měsíce

pro nás plusem před zmíněnými dvěma o něco většími plemeny. Má také jemnější a emotivnější povahu. Po dlouhém hledání po internetu jsme si vybrali chovatelskou stanici z Chorvatska a jeli jsme na návštěvu. Psi byli ještě krásnější než na fotkách a okamžitě nám ušarovali jemnými mandlovými očima a svým přítulným chováním, které nám ze začátku nesedlo k jejich vzhledu budícímu respekt. Domů jsme si odvezli rovnou dvě psi krásné holky Extasy a Electru.

Nemají zájem o kontakt s cizími

Tornjaci jsou pastevečtí psi a svou práci, hlídání stáda ovčí, dělají dodnes. Nicméně, jako ostatní pastevečtí psi jsou také v dnešní době pořizová-

ni spíše jako hlídači pozemků anebo už občas i jako domácí mazlíčci. Povahu mají typickou pro pastevecké psy: mírnou, dobrosrdečnou a především jsou klidní a mají rádi řád a harmonii. Ke členům rodiny jsou něžní a emotivní, pokud jsou správně socializováni, jsou i tolerantní k cizím lidem mimo své hlídací teritorium. Jejich teritoriální pud je velmi silný, jsou sebevědomí a samostatní. Pokud se kolem jejich teritoria začíná dít něco neobvyklého, ihned začnou se zájmem vše sledovat a v případě potřeby se chovat obranářsky. Hlídací pud není třeba u těchto psů nijak vyvíjet, přijde sám s tím, jak pes bude dospívat. Od cizích lidí se zpravidla drží dál. Často jsem slyšela, že pokud se k dospělému jedinci

Ve čtyřech měsících

Pět měsíců

přiblížila cizí osoba, že ho pohladí či podobně, udělal pes několik kroků dozadu. Nemají zájem o kontakt s cizími lidmi a nikdy sami nenapadají bez zjevné příčiny.

Spousta něžné, ale pevné a důsledné lásky

Tornjak, jako ostatní pastevecká plemena, je velmi inteligentní, schopný samostatného uvažování a rozhodování a rychle se učí. Jako typický představitel této skupiny se schopností samostatného uvažování bude většinou hluchý k povelům klasického výcviku, protože neuvidí potřebu tyto povely splnit. Také není vhodný k standardnímu výcviku, který vyhovuje němec-

For Pets

kým ovčákům, dobrmanům či boxerům. U tornjaků je třeba velké dávky něžné, ale pevné, trpělivé a soustavné výchovy plné lásky. Nicméně pokud uchopíte výcvik správným směrem - s respektem k plemenným rysům, mohou potvrdit, že se vám dostane překvapivých výsledků. Osobně mám zkušenosti se skvělou cvičitelkou, Soňou Šabackou, která ctí pravidlo, že každé plemeno je jiné a je třeba se mu přizpůsobit. Naše tornjačí holka je naprosto rozzářená, když má poslechnout povel „ke mně“ - letí jak střela! Na povel „lehni“ sebou hodí na zem, jako by byla lehká jako pírko. A je to jen tím, že pracujeme na principu pozitivní motivace. Žádný drill ani fyzické nucení - a funguje to. Je to neuvěřitelné, co píší o pasteveckém psu, ale užíváme si se svými psy každou hodinu hry zvané „výcvik poslušnosti“.

Tvrď pes i mazal

Při dospívání se tornjak stává stále měkčí a emotivnější ke své lidské smečce a má k ní těsné vazby a vůči okolí je stále tvrdší a uzavřenější. Jestliže jeden ostrý pohled ze strany člena jeho lidské smečky zapříčiní sklonění pohledu, cizince by takový omyl stál hluboké, nebezpečné vrčení. Pokud jde o prostor, ten u tornjaka nehraje velkou roli, pokud je každodenně venčený. Stačí jim

Pes Lemi, Ch. SLO, HR a A, světový JCh. 2009 a světový Ch. 2012. V Chorvatsku jeden z nejznámějších psů. maj. Darko a Senka Kelemenich (chov. stanice Boss-tor)

tolik místa, aby se mohli volně pohybovat, kde by se mohli natáhnout a občas i změnit místo spánku. Tito psi nejsou temperamentní, ve smyslu, že by skákali po nábytku nebo ničili zařízení. Uvnitř domu jsou to velcí spáči, kteří nechtějí ani jít ven na balkon, aby náhodou nebyli moc daleko od své lidské smečky. Čím jsou starší, jsou tyto vazby silnější a silnější, potřebují i být co nejbližší svým lidem.

Připraveni k boji na život a na smrt

Povahově jsou to velmi opatrní psi, kteří sami nevyhledávají šarvátky, ale pokud jsou zahrnati do kouta, jsou připraveni bojovat na život a na smrt. Sebevědomí je napohled činí nezapíratelné, ale ve skutečnosti jsou bdělí a skrytě napjatých a nabroušených smyslů. Jsou známí tím, že jsou vytrvalí ve vykonávání svých rozhodnutí. Jejich loajalita k lidské smečce není

dotěrná, ale je absolutně nesporná. Ve vztahu k cizím lidem a psům mimo své teritorium nevykazují agresivitu, opak platí ve vztahu s hlídáním jejich vlastního teritoria.

Zdatný zahradník i plavec

Tornjaci jsou také skvělí zahrádkáři, k neštětí svých majitelů. Každá zahrada, ve které je tornjak, musí mít díru velikosti dospělého jedince. Nebojte, nemusíte ji kopat sami, on si ji vždy, s velkou chutí, vyhrabe sám. Také pokud máte keře, žádné jarní či podzimní zkracování již plánovat nemusíte. Váš pes to udělá za vás. Tuto práci přece miluje! Občas se ovšem do práce ponoří tak hluboko, až se zapomene... Ano, tornjak skutečně miluje zahradičení! Pokud jde o vodu, bláto a jiné krásy přírody, je to velmi podobné. Váš pes nic z toho neobejde. Je skvělým plavcem, nepohrdne ani čvachtajícími bahenními lázněmi! Je to pro něj přece velká zábava! S tornjakem se prostě nikdy nebudete nudit! Nicméně je to pes, který žije venku a tak ho i matka příroda stvořila tak, aby zvládal všechny nepříznivé počasí. Z tohoto důvodu je jeho srst takřka čistá „samočisticí“. Sama se velmi rychle čistí a vyhazuje cizí tělesa z kožichu. Místo, kde před chvílí ležel po svých hrátkách v blátě, je plné suchého bláta a pes odchází jako bychom ho právě vyčistili. Hustá podsada chrání před chladem a větrem a také zůstává skoro až suchá poté, co pes vyleze z vody.

U tornjaků je třeba velké dávky něžné, ale pevné, trpělivé a soustavné výchovy plné lásky.

Snad nadále zůstane sám sebou

Chov tornjaků začal relativně nedávno a základnu chovu tvořili psi přesně dle popisů psů z roku 1067, jak exteriérově, tak povahově. Právě proto lze u tohoto plemene výrazněji pocítit povahu původních pasteveckých psů. Horské oblasti, ze kterých pocházejí, jsou tvrdá, nepřijemná a surová místa, obzvláště pak v zimních měsících. Psi, kteří v těchto podmínkách po staletí plnili svůj úkol a byli zvyklí být v podstatě jedinou oporou pastevců, se často ocitli v boji na život a na smrt. Takovýto psi musí být ostří a nekompromisní. Psi, kteří by neměli uvedené charakteristické povahové rysy, by se nemohli postavit vlkovi či dokonce i medvědovi, ale utekli by hlava nehlava. To samé platí i pro inteligenci pasteveckých psů. Pes, který není schopný samostatného a rychlého uvažování a neumí se sám rozhodnout, by dlouho v tomto prostředí nepřežil a pastevcům by nebyl k užtku. Škoda jen, že se v některých případech tyto jejich povahové rysy pomalu mění kvůli modernímu chovu zaměřenému především na exteriér, a otázka je, kdy se začnou i zcela vytrácet.

Dne 22. ledna 2006 byla přijata přihláška standardu tornjaka ze strany FCI. Od 1. června 2007 je plemeno podmíněčně uznávané a je zařazeno mezi neuznaná plemena. Výstav se účastní ve skupině II.

Řetěz mravy nenapraví

Bosna a Hercegovina a Chorvatsko relativně pozdě objevily své bohatství a odkaz tohoto pasteveckého psa. V jiných zemích, kde na své dědictví přišli mnohem dříve, jsou pastevečtí psi již dlouhá léta i rodinnými miláčky. Tornjak je už také občas vidět ve městském bytě. Ten, kdo si je pořídí z nadšení z jejich vzhledu, pokud nebude dobře informován o jejich povahových rysech, v dospělosti psa může přijít na to, že je pes obtěžuje, vadí mu či dokonce představuje určitý stupeň nebezpečí. Včasné informování, že tornjak je pastevecký pes a co to znamená, může předejít všem nástrahám společného života s tímto vřelým a milujícím obrem. V Chorvatsku a v Bosně a Hercegovině je bohužel skoro až pravidlem toto řešit právě přivázáním psů na řetěz, což situaci určitě nenapraví!

Text a foto: Jasmina Petlach ■

Tornjak versus kavkazský ovčák

Alexandra Pereczes z Maďarska je z rodiny, kde chovají kavkazské ovčáky již 20 let.

„Při čtení standardu tornjaka, jsem si říkala, že po fyzické stránce, čtu standard kavkazáka. Velmi těžko se mě nyní posuzuje podobnost, či rozdílnost v povaze těchto dvou plemen, protože máme zatím jen jednoho tornjaka - fenku Paulu, která je ještě mladá (15 měsíců). Na rozdíl od kavkazáků Paula vyžaduje více mazlení a času stráveného s námi. Potřebuje také více pohybu a je hravější. Její výchova je jednodušší, ať se to týká vymezení si pravidel doma a mimo domov. Zřejmě je to dáno větší vazbou na majitele. I když vím, že kavkazáci mají mnoho tváří, vidím veškeré možné problémy i řešení ve výchově. Podobnost těchto dvou plemen je v hlídání vlastního pozemku a v tom, že obě plemena jsou psy jednoho pána.“

Tornjak Ich. Köhegy-Szépe Zizzy, chov. a maj. Pereczes Zsolt. Jch. Maďarska, Srbska a Černé hory, ch. Maďarska, Srbska, Černé hory, Slovinska a Rumunska.